

RENÉ CASSIN PASTORALA

Maule ondo-ondoko Sohüta (lehen Soroeta) herriak pastoral tradizio handia dauka. 1927an bi pastoral jokatu zituen, lehena Pette Salaberrek idatziriko San Andres izenekoa eta bigarrena J.P. Hegiapalek idatziriko Napoleon entzutetsua. 1954an Eüskaldünak Ibañetan jokatu zuten. Ez dakigu nork idatzi zuen. 1984an Arotzaren eta Dalgalarrondok idatziriko Aimonen lau semeak, 2001ean Jean-Louis Davantek idatzi Xiberoko makia eta aurten, 2013ko uztailaren 28an eta agorrilaren 4an, Davantek idatziriko René Cassin pastoral arrakastatsua. Sohütarrek, behin eta berriz, ongitxo frogatu digute pastoralak antolatzen eta jokatzeko biziki trebeak direla.

1.- Jean-Louis Davanten azalpenak.-

2013ko ekainaren 27an, Jean-Louis Davantek Donibane Lohizuneko Ravel entzuegian eman zuen hitzaldia entzutera hurbildu nintzen. René Cassinen historia ez nuen sobera ezagutzen, eta jakin-nahiak bultzaturik, hitzaldiaren aretora joan nintzen. Areto eder horretan hogeita hamar bat lagun inguru bildu ginen. Davantek eman zuen hitzaldia ederra eta argia izan zen.

Hasiera batean, pastoralaz aritu zen, zer den pastorala eta zer ez den argituz.

Pastorala antzerkia dela oroitarazi zigun eta bertara haur baten bihotzarekin joan beharra dagoela gehitu. Antzerki epikoa

da eta epopeia bat kontatzen du. Ederra izan behar du, eta halaber, bihotzak hunkitu egin behar ditu.

Pastorala trajeria giristinoa dela garbi utzi zuen, ondoren. Davantek esan zuenez, pastoral zaharrek ez omen zuten ikus-entzuleen bihotza pizten, eta horrela jarraitu zuen izaten Etxahun-Irurik bere zortzi pastoralak idatzi eta jokatu zituen arte. Garai bateko pertsonaiak handikiak ziren, errege eta enperadoreak, edo bestela santu eta pertsonaia biblikoak. Etxahun-Irurik, euskal pertsonaiak pastoralera ekartzean, zuberotarren bihotza pizten jakin zuen. Davanten ustez, pastoralak sinbolista eta surrealista izan behar du. Jelkaldietan barrena bertsetak emateko erabiltzen den basa doinua gregorianotik heldu omen da. Pastoraletan dena kalkulaturik dago ederra izan daitezen.

Gero, pastoralaren jatorriari buruz mintzatu zen. Agosti Xaho eta Junes Casenave-Harigileren ustez, pastoralak jadanik mila urte inguru ditu. Gehien-gehienek Erdi Arotik datorrela pentsatzen dute. Beñat Oihartzabalek eta Txomin Peillenek XVIII. mendean sortu zela defendatzen dute. Peillenek dio erresistentzia katoliko moduan sortu zela, agintzen zuten Paueko jaun kalbinisten aurka egiteko. Kalbinismoa jende eskolatuaren erlijioa zen, eta zuberotar gehienek, laborariak izaki, katolikoek irudiak, beilak, elizkizunak, prozesioak... maite zituzten; eta pastoraletan iruditeria katoliko hori nonahi agertzen da.

2.- René Cassini buruzko azalpen historikoak.-

Pastoralari buruzko azalpen historiko orokorrak eman ondoren, René Cassini buruzko datu biografikoak ematera pasatu zen. Ravel entzutegian eman hitzaldian azaldu zigunez, 2010. urtean, bi sohütar hurbildu omen zitzaizkion eta 1914ko gerla handiaz pastoral bat egiteko eskatu omen zioten.

Davantek, ez zuen hasiera batean, proposamen hura onartu, sobera gai zabala eta hitsa iruditu baitzitzaion, baina gero, Baionan sortutako René Cassin bakezaleaz gogoratu, sohütarrei

aurkeztu eta horiek onartzean, idazteari ekin zion. René Cassin pertsonaia egokia ikusten zuen Davantek, bi gerla handietan ibilia izan baitzen eta beti mezu bakezalea defendatu zuelako.

René Cassin pastorala hogeita bi jelkaldiz, hamaika kantuz, bost bertsoz, bi güdükaz, laupabost satan dantzaz, hiru türken ateraldiz eta laupabost dantzaz osaturik dago. Beraz, pastoral oso-oso delá esan dezakegu.

Hitzaldiaren bigarren zatian, arestian esan bezala, René Cassinen bizitzaz luzaz aritu zen, hurrengo datuak bertan ginen guztion gogora ekarriz.

René-Samuel Cassin Baionan sortu zen 1887ko urriaren 5ean, herriko etxeko karrika berean. Ama baionarra zuen eta aita Nizakoa. Lau seme-alabetan hirugarrena izan zen. Lau urte zituela familia Nizara bizitzera aldatu zuen. Udako oporraldietan René-k Baionan igarotzen zituen, aitatxi-amatxien etxean, bertako adiskideak eginez eta euskal kanta ugari ikasiz.

René Cassinen familia bi aldeetatik judua zen, baina oso laikoak, erlijio eginkizunetara gutxi emanak. Aix en Provenceko unibertsitatean zuzenbidea ikasi zuen. Gero, Parisen bizi izan zen, hainbat lan eginez, eta 1914an doktoregoa erdietsi zuen. 1914ko gerlara deitua izen zen, eta Lorrenan soldadu zebilela, leherkari batek larriki zauritu zuen. 1917an Simone Yzombardekin ezkondu zen Parisen. 1919an Lille-ko unibertsitatean aritu zen irakasle, eta 1929tik aurrera Pariseko fakultatean.

Gerlari Ohi Zaurituen Elkartearen sortzaileetako bat izan zen eta luzaz bertako lehendakaria. Hor hasi zen Nazioen Elkartarekin kolaboratzen eta lan handia egiten munduko potentziak bertara sar zitezen. Hitlerren gobernuaren gehiegikeriak ikusita, Europa ohartzen eta esnarazten ahalegindu zen, beste gerla baten atarian zeudela garbi baitzekusan. Bigarren Gerla Handia piztuta, alemaniarrak Frantzian sartzen hasi zirelarik, Cassin Baionara etorri zen eta geroxeago, Donibane

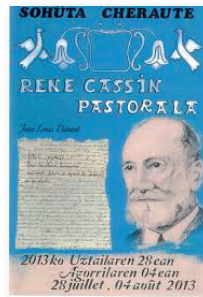
Lohizunetik atera zen azken ontzi britainiarra hartuta, Ingalaterrara joan zen, eta Londresen bere bizitoki berria finkatu.

Berak idatzi zuen De Gaulle eta Churchillen arteko hitzarmena, 1940ko abuztuaren 7an sinatu zutena. Manuel Irujorekin batera, euskal tropa bat Ingalaterran sortzen ahalegindu zen, baina Churchillek ez zuen onartu Francoren neutraltasuna galtzeko beldurrez. 1944ko abuztuaren hondarretan, Paris liberaturatu izuli zen eta berriaz, Pariseko fakultatean zuzenbide zibila erakusten hasi. 1947an, Giza eskubideen Aldarrikapen Unibertsala idatzi zuen eta 1948ko abenduaren 10ean, nazio Batuen Erakundeak onartu egin zuen. 1968ko abenduaren 9an, Oslon, Bakearen Nobel Saria eman zioten. 1976ko otsailaren 20an zendu zen.

Hauxe da Davantek pastoral sùjeta izateko hautatu zuen pertsonaia, bi gerla handiak ezagutu eta beti bakearen alde egin zuen baionarra.

Jean-Louis Davant

Pastoralaren afixa

3.- René Cassin pastoralaren afixa.

Agorrilaren 4an, igandearekin, Sohütara hurbildu nintzen 2013ko pastoralaren bigarren emanaldia ikustera. Prentsagatik banekien lehen emanaldia, hau da, uztailaren 28an jokatu zutena, guztiz arrakastatsua izan zela. Goizeko 10,30etarako, jendez aiduru zen Sohütako elizan nengoen, pastoral meza entzuteko asmoz. Meza amaitzean, karrika üngürüa ederraz gozatu ahal

izan nuen, eta bazkaldu ondoren, ordubi eta erdietan, jadanik betetzen ari ziren harmailetan eseri nintzen. Hiruretan, puntu-puntu, pastoralaren martxa entzun genuen. Arizaleak oholtzara igo eta berehala lehen perediküari hasiera eman zioten.

Oholtza ohikoa den bezala apaindurik bazegoen ere, ez nuen haurrentzat horren maitatua den deabrüa ikusi. Cassin judua zenez, ez jartzea erabakia zuten. Gauza bera gertatu zen haur aingeruekin, ohiko arropak baztertu eta zirtzil itxuraz-edo jantzirik, atera baitziren. Apeza behin bakarrik azaldu zen eta apezpikurik ez zen izan.

7. jelkaldian René Cassin eta Battitta Borthiri-Sala koblakari larraintarraren arteko hizketa irudikatu zuten. 74. eta 76. bertsetetan hauxe jarri zuen Davantek koblakariaren ahoan:

*74.- Hamalauko gerla zinez itsusia,
ezin errana düzü gük han ikusia.
Ürde ebaiten üdüri, algar seinatzea,
lobian botitürük hila eta bizia.*

*76.- Han kolpatü naiana ez dit ezagützen,
bena ni bezalako gizon gazte bat zen.
Bizirik egoiteko gure tirokatzen,
hebentik ari nüzü hura non ote den.*

Harmailak jendez gainezka zeuden

16. jekaldian, Cassinek Eusko Jaurlaritza ordezkutzen zuen Manuel Irujorekin hitz egin zuen, Ingalaterran euskal tropa bat sortzeko asmoz:

*152.- Cassin: Eskerrak adiskidea Euskadiren lagüngoaz,
bai eta haste-bastetik erakutsi süstengüaz.*

*153.- Irujo:Süstengü hori berritü nahi deiot de Gaulleri
eta ahalaz emendatü zerbait haboro ekarri.*

*154.- Cassin: Popülü txipi batentzat hanitx egin düzüe,
eüskal güdari gazteak gurekin haütü dirade.*

*155.- Irujo:Ordaiz hego eüskaldüna frantses inperio
güzian,
Aterpetü nahi dügü eta lagüntü nekezian.*

*156.- Cassin: Amerikar Estatüetan bedatü den eüskaldünak
azkartü nahi lütüke züekiko harremanak.*

*157.- Irujo:Euskadikoek hitzarmen bat behar günüke
züekin,
eüskal armada txipi bat Ingalaterran sor dadin.*

*158.- Cassin: Printzizpioko baimena de Gaulllek eman
diküzü
eta leben ofizierak laster honartü gei ditüzü.*

*159.- Irujo:Eüskaldün armada baten bedatzeko Ingalate-
rran
Churchillengana banoa baimenaren eskatzera.*

Jekaldi hau eta gero, ene ustez, Davantek pastoralean utzi nahi zuen mezua garbi agertu zen *Jaiki zite herritarra* izeneko kantuan. Letra Davantena da eta doinua J.L. Aranburu *Bidabe*-rena.

Jeiki zite herritarra!

*Jeiki zite herritarra lotsaren ülünpetik,
etsaien aztaparretik argiaren hartzera,
libertatearen süiaz egünaren piztera.
Goiz berri bat sor dezagün gaiü horren sabeletik.*

*Aski gezür, aski laido, herri bat heben dago,
bere bihotzaren jabe, bere hizkuntzan mintzo,
bere gisan bizi beita, lür hau ez dü saltzeko.
Altxa dezagün bürüa hobitik elkitzeko.*

*Libra dezagün herria, libra jente bakoitxa,
oroz gainetik jentea dügün beti peretxa,
estatüak zain dezala behar düan bezala,
artzain honaren bidetik otsoa ken dezala.*

*Beste herririk badago, zapazaleen despit,
esküak eman algarri, algar süstenga beti,
güziak libra gitean, heben eta lürrean,
denek batean etsaia sar dezagün sarean.*

Satan dantza gogoangarria

18. jekaldiaren bukaeran Beethoven-en 9. sinfonia, *Libertateari* kantua zubereraz abestu zuten Davant berak jarritako letra ederraz.

Libertateari

*Askatarzün ederra azkorrian izarra,
kartsüki sartzen gira zure sentoralean.
Maitarzünez düzü josten ezpatak moztü diüana,
jenteak hurridetzen zure begalen pean.*

*Gain zobardian ekia alagera dabila,
zü bardin, haurridea, libertatearen bila.*

*Tiranoenganik libra beharrünanta lagünt,
esperantxa denentzat, berio gaztigürik ez.
Galdü dena bizi bedi, denek dügün arrapika:
Ogendantari parka! Presontegia zerra!*

*Algar besarkatüz denek mündüari potak eman,
algar etxek gainetan izar argia dügünek.*

20. jelkaldian Piarres Xarriton apezaren eta René Cassinen arteko hizketaldiaren berri eman zuten. Xarritonek laguntza eskatu zion Cassini Hegoaldetik joaten ziren euskal iheslari-entzat, Frantziako Gobernauk kanporatzen baitzituen. 185. bertsetan honela esaten dio Xarritonek Cassini:

*Eüskaldün borroka hori Europaren alde doa,
Europaren etsai beita estatüen nausigoa.*

Eta Cassinek 186. bertsetan Xarritoni honela erantzuten dio:

*Eüskaldünetik ere badit, baiones hanitxek bezala,
neskatoak eüskaldün ginitizün eta eüskara txipitik
entzün dit etxen. Eüskal kantore andana badakit,
nabi düzüa biek eman dezagün?*

Eta biek *Boga, boga marinela* kantatuz, bukaera eman zioten jelkaldiari.

21. jelkaldian Bakearen Nobel Saria eman zioten, eta 22. enean zendu zen. Azken perediküaren ondoren, antxerak izan ziren. Uztailaren 28ko pastoral emanaldian Garindainek irabazi zituen 1500 euroekin eta bigarren horretan, Arrokiagak irabazi zuen 800 euroekin. Ondoren bertan ziren arrokiagatarrak oholtzara igo eta ohiko dantzak: muneinak, antzina pika... dantzatzeari lotu zitzaizkion. Hauek hurrengo urtean jokatuko dute Pier-Pol Berzaitz idazten ari den *Bühaminak* izeneko pastoralara.

Artzainak, ardiak eta astoa oholtzan

4.- Ene iritzia René Cassin pastoralaz.-

Ene iritziz, hau da Jean-Louis Davantek idatzi duen pastoral onenetako bat, eta horrela ulertu dute pastoralaren bi emanaldietan harmailak bete dituzten ikus-entzule gehienek. Lehen emanaldian hiru mila inguru izan omen ziren, eta bigarrenean beste hainbeste.

Arizale guztiak oholtza gainean kantuz

Musikariak, arizaleak, dantzariak, kantariak,... denak bikain aritu ziren eta zer esanik ez, lehen aldiz errejenta aritu zen Battitta Berrogainez, zuzen eta egoki zuzendu baitzuen pastoral osoa hasieratik bukaera arte. Errexenta bikaina dela erakutsi zuen.

Aipa dezadan denbora berean, Joana Etxeberri arropa asmatzaile gaztea, luzaz lan hau egin duen Erramun Gartzia Zabalegi errenteriarraren lekukoa adore handiaz harturik, arlo horretan egin zuen lan eskerगतिक., desafio ikaragarri handia bazen ere, ederki asmatu baitzuen egindako hautuetan.

Lan bikaina Davantek eta sohütarrekin 2013ko pastoral honetan erakutsi zutena.

*Joseba Aurkenerena Barandiaran
Urruñan, 2013ko abuztuaren 10ean*